

Paizs László

(Szentpéterúr, 1935. december 26. – Budapest, 2009. október 2.)

1954 és 1959 között a budapesti Magyar Iparművészeti Főiskolán végezte tanulmányait.

Mestere Z. Gács György, Rákossy Zoltán és Szentiványi Lajos volt.

1941-től 1954-ig Szombathelyen élt, 1954 óta Budapesten él.

A MKISZ (1965-től), a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja, majd a MAOE (1959-től), a Magyar Szobrász Társaság (1995-től), a Magyar Művészeti Akadémia (1999-től), a Szinyei Merse Pál Társaság (1992-től), a Magyar Művészeti Akadémia a Magyar Festők Társasága tagja.

Paizs László festő, grafikus, szobrász 2009-es kiállításának katalógusában olvasható: „Az Aulich Galéria kiállítása Paizs László utóbbi évtizedekben készült munkáiból válogat. A monumentális kompozíciók alapvetően ebben a periódusban is plexiből, poliészterből készülnek, a korábbiaktól eltérően azonban nem a korjelenségekre reflektáló, tárgycentrikus szemléletmód jellemző rájuk. A művész figyelme a síkfestészet felé irányul. A provokatív fiatalkori társadalom-kritikát felváltja az élete alkonya felé közeledő ember szomorú tapasztalatait tükröző, múltat és jelent összegző, egyben a sötét jövőt kutató

Ladányi András

„Az 'új' anyagoknak szépsége, tulajdonsága inspirál műveim létrehozásakor”

(Utolsó interjú Paizs László, Kossuth-díjas festő-, grafikus- és szobrászművésszel)

látásmód. Paizs már nem akar felbosszantani, sem ironizálni vagy ellenállni. A megfontolt ember a jövőbe néz, miközben a jövőben megjelenő múltat tárja fel a jelen világának. Vízói a művészettörténeti múltat idéző figurális utalásokkal és az anyag roncsolásának szenvedélyével kimondott, kinyilvánított intések. Lakner egykori szavai – »Az ember lefesti azt, amitől fél« – továbbra is aktuálisak, míg azonban korábban ezt a félelmet a deklarált művészet köréből való kitiltás táplálta – ami egzisztenciálisan az ember, szakmailag a művész fennmaradását veszélyeztette –, most képein a művészi, emberi értékek és a teljes világ pusztulása fenyeget.”

Budapesten, a Hamilton utcai AULICH ART Galériában, Paizs László kiállított képei és átlátszó plexiüveg plasztikai között találkozom a művésszel.

Paizs László elem jött és nyújtotta előre kezét: „Tudok rólad mindent. Azt is, hogy hány könyvet írtál.” – Én is elolvastam magáról mindent, ami az interneten található – viszonzom a választ. A következő kérdés az volt: Hány éves vagy? – Tízével kevesebb, mint ön! – Akkor tegeződjünk!

A kiállított műveit – a földszinti termeken át a pincéig – mind megmutatta. Az ősz hajú művész kezével szélesen gesztikulálva ad nyomatékot a szavainak. Az egyik kis teremben ülünk le beszélgetni. Közös ismerős képzőművészeket emlegetünk. Van olyan művész, akinek a művéről elismerően szól, de magát az embert megveti.

Nem Paizs László művészetét, hanem életének egy-egy meghatározó állomását szeretném ebben az írásban felvillantani.

– Zala megyében, Szentpéterúrbán, egy zsákfaluban születtem, 1935. december 26-án – mondja kérdésemre Paizs László. – A világ egyik legelmaradottabb faluja volt abban az időben. Apám ács volt, anyám meg háztartásbeli. Nem sokáig éltem ott, mert 1943-ban Szombathelyre költöztünk. Amíg Szentpéterúron laktunk, semmit sem láttam a világból.

– *Miért?*

– Nem volt ott se villany, se autó, csak tehének és por, amiben játszottunk.

– *Miért költöztetek Szombathelyre?*

– Az édesanyám nővére Szombathelyen lakott, és a szüleim azt szerették volna, ha ott járok elemi iskolába. A Szövő utcai általános iskolába írtattak be. Az iskolát a tanévkezdés után két héttel szétbombázták az angolok. Később, az 1945-ös márciusi nagy bombázásban a házunkat is találat érte. Akkor már Szalasiék Kőszegre költöztek. Szombathely nagy vasúti elosztó csomópont volt. Az angolok a vasutat akarták bombázni, de egy kilométerrel odébb szórták le a bombáikat. Nagyon sok halott volt. Akkor húzódtunk a bunkerba. Bombázás után följöttek, és olyan köhögési roham jött ránk, hogy majd megfulladtunk, mert hatalmas téglapor szállongott, amiben semmit sem láttunk. Előttünk egy bombatölcsér tátongott. Apám nem talált haza, mert nem ismerte fel a házakat.

– *Nem ismerte meg saját házát?*

– Az első házakat lebombázták. A Szent Márton utca házainak a belső része úgy tátongott, mint a nyitott babaházak, amit addig így soha sem láttunk. Nem volt a házaknak homlokzata. Semmink sem maradt. Kimentünk az állomásra, ami furcsa módon, épségben állt. Kőszegre utaztunk az anyámmal az ottani rokonokhoz. Másnap már ott is bombáztak.

– *Féltél?*

– Nagyon-nagyon félttem. Akkor félttem legjobban, amikor a Liberátorok fűlsüketítő zaját lehetett hallani. Ettől már nem kellett volna félni, mert akkor már kioldották a bombáikat. Én ezt akkor nem tudtam. Onnan Kőszegpatyra kerültünk. Amikor apám utánunk jött, semmi mást nem hozott a lakásból, csak egy kétszögös órát, ami fél egy előtt öt perccel állt meg. Akkor érte találat a házunkat. Hozott még egy tízkilós zöld kőst. Ez a kőst mentette meg az életünket.

– *Hogyan?*

– Amikor bejöttek a faluba az oroszok, nem volt só. Az emberek hoztak tojást, húst, cserébe, apám ezekért lelekocogtatott egy maréknyi sót. Ez elterjedt a faluban, és mindenféle élelmiszerre cseréltük a kőst. Amikor 1946-

ban visszaköltöztünk Szombathelyre, már csak egy kicsi só maradt.

– *Hova jártál elemi iskolába?*

– Püspöki iskolában tanultam, de az megszűnt. A negyedik elemi után pedig beiratkoztam a premontrai gimnáziumba, mint első. Ezt is megszüntették, ezért visszakérültem hatodikosnak, az akkor már Hollán Ernő utcai általános iskolába. A nyolcadik után pedig újra elsőnek mentem a Nagy Lajos gimnáziumba, ahol érettségiztem.

– *Gyermekkorodban volt készítedes a rajzhoz vagy a festészethez?*

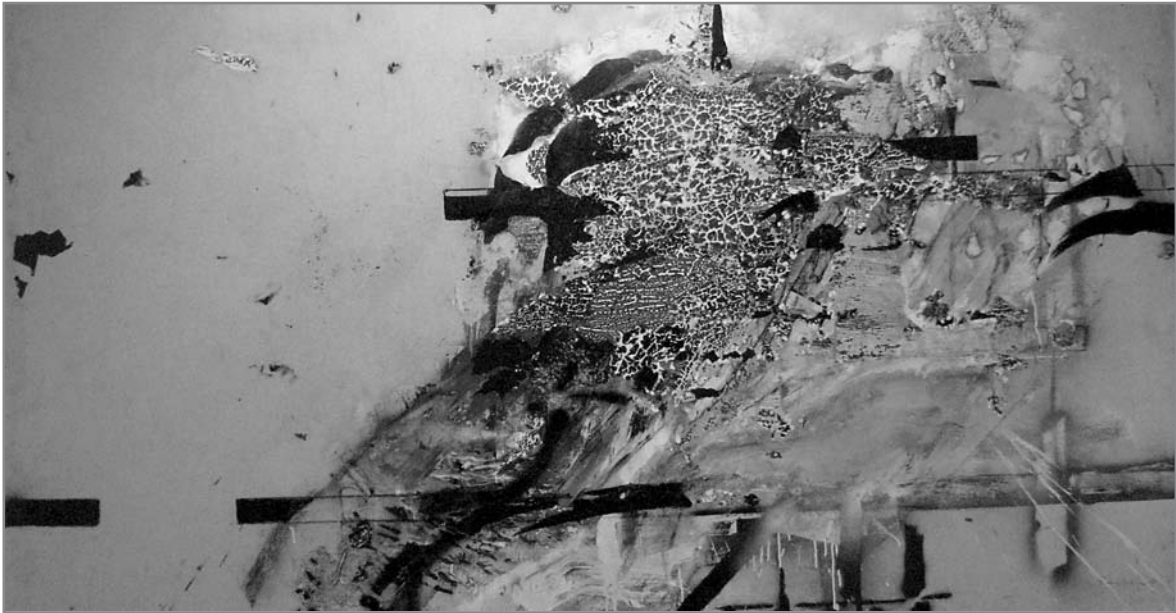
– A családban senkinek nem volt köze a képzőművészethez. Rossz gyerek és rossz tanuló voltam, és az iskolában mindig a sarokba állítottak. Kovács Árpádnak – aki ma az Állami Számvivőség elnöke – a papája, Radnóti Kovács Árpád volt a rajztanárom. Látott bennem tehetséget. Ő szólt, hogy délután a Savaria Múzeumban van egy Derkovits rajzszakör, és menjek el oda. Ott láttam életemben először rajzbakot, rajztáblát, modellt. A szakkörben én voltam a legfiatalabb. A tanár úri modorban úgy korrigált, mint egy kollégát. Úriemberként bánt velem. Másnap beültem az iskolában a padba. Amikor bejött, felüvöltött: „Paizs, a sarokba!” Amikor vége lett az órának, szólt: „Este hatkor a rajzszakörben találkozunk.” Nem keverte össze a tanítást a rajzszakörrel. A gimnázium elvégzése után az Iparművészeti Főiskolára jelentkeztem.

– *Miért épp oda?*

– Először biológus, majd külügyi diplomata – mondván, így külföldre ki tudunk menni –, végül díszlettervező szerettem volna lenni. Kiderült, hogy az Iparművészeti Főiskolán díszlettervező szak nem indul. Felvételizni Budapestre kellett jönni. Akkor jártam először a

Paizs László
munkája

Paizs László
munkája

fővárosban. A felvételin – 1954-ben – rajzolni kellett. Utána a felvételi bizottság elé járultam, elbeszélgetésre. Z. Gács György – aki nagyon jó ember volt –, a tanszékvezető, azt mondta: Fiam, az idén nem indul díszlettervezői szak. Viszont indul a díszítő festő tanszak. – Nem tudom, mi az! – Én sem – nevetett fel –, de én leszek a tanszékvezető. – Akkor oda jelentkeztem. A főiskolát 1959-ben végeztem el, vörös diplomával.

– *Közben volt 1956.*

– Akkor voltam kezdő másodéves. A Bartók Béla 25. szám alatt laktam albérletben. Ott volt egy könyvesbolt. Október elsején kezdtük a tanévet. Október 6-án volt Rajk László temetése. A főiskolán – minden főiskolán – volt egy katonai szoba és volt katonai oktatás. Megtanultuk a fegyverek kezelését.

– *Október 23-án te is felvonultál?*

– Huszadikán már forrongtunk és nagy forradalmi lözeggel, kirúgtuk az igazgatóhelyetteset. Tudtuk róla, hogy belügyis. Akkor a srácok azt mondták nekem: Azonnal tűnjél el, mert ebből nagy balhé lesz! Hazautaztam Szombathelyre a menyasszonyomhoz. Október 23-án együtt jöttünk vissza. Lassan jött a vonat, kilenc óra alatt értünk Budapestre. A Kelenföldi pályaudvaron szálltunk le. A menyasszonyom a Fehérvári útra, a Kertészeti Egyetem női kollégiumába ment, én pedig a Bartók Béla úti albérletbe. A Móricz Zsigmond körtéren egy oldalas Irodalmi Újságot osztogattak. Az első vers az volt, ami a szemembe ötlött: „Tollamat a szarba mártom / úgy írom le Horváth Márton.” Ez volt az első benyomásom. A gyógyszerháznál letakart rendszámú teherautók álltak. A barátom nem volt otthon, akivel együtt laktam az albérletben. Éjfélkor jött meg, és felrázott. – Nem hallod?- mondta. Hallani

lehetett a géppisztolylövéseket. Reggel hét órakor a menyasszonyom átjött és mondta, hogy a Fehérvári úti kézi benzintankot felgyújtották, és lobog a láng. Menekültek a kollégiumból. Reggel kimentünk az utcára. Átmentünk a Szabadság-hídon a Kálvin térre. A Szabadság-hídon végig tankok álltak és a Kálvin tér felé néztek. A tankok oldalán a póttartályok csákánnyal be voltak verve és folyt belőlük az olaj.

– *Mi volt a Kálvin téren?*

– Rengeteg ember nyüzsgött az utcákon. Hihetetlen felszabadult érzés fogott el. Ilyet még soha nem éreztem. El sem tudom mondani. A Kálvin téren körbejárt egy nyitott tetejű, páncélozott ÁVH-s autó és géppuskázott a házakra. Most is emlékszem, hogy a téren, a biztosító első emeletének az erkélyéről vér folyt. Valakit eltaláltak. Behúzódtunk a Kecskeméti utcába, mert olyan híreket kaptunk, hogy az Astoria felől jön egy orosz tank. Jött is. Berohantunk a Magyar utcába, egy kapu alá. Hatalmas dörrénés. Lőtt az orosz tank. Mint a vízcepek, úgy estek le az ablakok üvegtáblái, s a járdán felrobbantak és darabokra törtek. Szörnyű látvány volt. Nem tudtunk eljutni ebédelni az Iparművészeti Főiskolára. Egy közeli leánygimnáziumban kaptunk enni.

24-én este betörték a Bartók Béla út 25. szám alatt lévő könyvesbolt kirakatát, és a klasszikus marxista-leninista köteteket kidobálták a járdára, majd a könyvhalmokat felgyújtották. Az orosz könyveket is elégették. A Tretyakov, Puskin képtárról készült nagyon szép reprodukciós albumokat is próbáltak a tűzbe dobni. – Ne hülyéskedjetez, ezek a művészetről szólnak – mondtam. – De hát ez orosz! – De művészet! A végén sikerült ezeket az értékes kiadványokat bementeni a házmasterhez.

– *Végig Budapesten voltál?*

– Talán november 1-jén a kaptam hírt, hogy Miskolcra jön egy vöröskeresztes vonat, amelyik Grazba indul tovább. Ha kijutunk a Ferencvárosi pályaudvarra, akkor ott fel tudunk szállni rá. Hárman indultunk el, gyalog – barátom, a melyasszonyom és én – a Petőfi-hídon. Egy Pobeda gépkocsi jött nagy sebességgel utánunk, pedig egy a tehergépkocsi, a tetején géppuskával, sorozta. A Petőfi híd végén a beugróban bújunk meg. A vonat már bent állt. A pályaudvaron a váróteremben ültünk. Végre szólalt a szerelvényről: Be lehet szállni! Le kellett feküdni az ülésekre, hogy ha lőnek, akkor kisebb felületen érjenek a golyók. Ez halottak napján volt. Nagyon lassan haladt a vonat körbe Budapest körül. Minden ablakban égtek gyertyák. Ilyen csodaszépet még életemben nem láttam. Az egész Budapest gyertyafényben úszott. (Azóta én minden évben kiteszek égő gyertyát az ablakba, halottak napján.) Gyönyörű volt a város az égő gyertyákkal.

– *Kijutottatok Grazba?*

– Nagyon sokáig ment a vonat. Szombathely előtt szólalt, hogy két tank áll a vonattal szemben. Megállítják a vonatot, és fegyvert keresnek, mert vöröskeresztes vonaton nem lehet fegyver. Kiderült, hogy van. Szétszedték a fegyvereket és a szén közé rejtették. Nem állították meg a vonatot. Leszálltunk Szombathelyen – mert a szüleink ott laktak – azzal, hogy hamarosan továbbállunk. Másnap beszélt a rádióban Mindszenty, amit akkor nagyon rossznak tartottam. – Ebből baj lesz – mondtam. Másnap reggel már ágyúdőrgésre ébredtünk. Bevonultak az orosz tankok Szombathelyre. Így itthon maradtunk. Később értesítettek, hogy kezdődik a tanítás. Decemberben feljöttem Pestre, de

még nem volt tanítás. Egy teremben összegyűltünk és egyfolytában tarokkoztunk. Ösztöndíjat viszont kaptunk. Amikor beindult a tanítás, már sem honvédelmet, sem marxizmust nem tanítottak az évfolyamunknak. Az osztályunkból kevesen távoztak nyugatra.

– *A főiskola befejezése után mihez kezdted?*

– Az osztályból hatan végeztünk a főiskolán 1959-ben és hárman maradtunk festők, akik a Képcsarnoknak dolgoztunk. Én önálló voltam. A mesterek – Fónyi Géza, Konecsni György, Z. Gács György, Rákosi Zoltán és Domanovszky Endre – számos murális munkájának kivitelezésében vettem részt. Később pályázatokon nyertünk munkákat.

– *Közben volt kiállításod?*

– Önálló nem. Válogatott csoportos kiállításon viszont részt vettem 1961-ben, a Fiatal Képzőművészek Stúdiója Egyesület rendezésében, az Ernst Múzeumban. 1962-ben pedig Magyar Képzőművészeti kiállításon szerepeltem, a Műcsarnokban. Akkor hagyományosabb fölfogású olajképeket festettem. 1964-ben mehettünk ki először turistaútra, Róma-Riminibe. Elkértük a közös útlevelet, és elmentünk Velencébe, hogy megnézzük a Velencei Biennálét. Ez volt a nagy ráébredés. Az amerikai és belga pavilon pop art művei lenyűgöztek. Akkor láttam, hogy nem csak olajjal lehet vászonra festeni. Legnagyobb döbbenetemre egy fehér sportkocsi piros üléssel élére le volt állítva a bejárat előtt. (Ma már minden autóröncskereskedésben látunk ilyent.)

– *Miért voltál fogékony az effajta művészetre?*

– Jó kérdés. Nem csak a főiskolán, hanem a gimnáziumban is foglalkoztattak különböző anyagok. Láthatod, itt a kiállításon is, hogy nincs olyan anyag,

Paizs László
munkája

amiből ne konstruálnék valamit. A Velencei Biennálén ez a pop art esztelenül megragadott. Ennek hatására, elkezdtem más anyagokkal dolgozni. Az elején bőrökre varrtam lóvakaró keféket és mindenféléket.

1967 márciusában nyílt meg első önálló tárlatom Győrben, a Művészklubban. Ez az év technikailag és műfajilag is változást hozott, a Biennálén szerzett élménynek köszönhetően. 1967-ben textil, fém, bőr anyagú, „varrottas” képeket küldtem a Fiala Képzőművészek Stúdiója Egyesület kiállítására. A kiállításból nagy botrány lett. Sajnos, volt három olyan kolléga – még ma is élnek –, akik feljelentettek bennünket, hogy amit mi művelünk, az nem szocialista realista művészet. A lektorátus javaslatára azonban a megnyitó előtt 25 művész (köztük Altorjai Sándor, Lakner László, Keserü Ilona és Paizs László) csaknem félszáz alkotását eltávolították a falakról.

– *Mi történt ezután?*

– Kilitáztatlaná vált számomra az, hogy ezt az utat vállalhatom. Szocreált nem akartam készíteni. Idegösszeomlást kaptam. Három hónapig feküdtem az idegosztályon. Munkát nem találtam. A feleségem tartott el. A műterem felé sem mentem. Azt mondtam: Soha többet semmit nem alkotok! Értelmetlennek láttam a munkát. Mély letargiába estem. Gyógyszereket szedtem. 1969-ig semmit sem csináltam.

– *Hogyan jöttél ki ebből az apátiából?*

– Lementem a pincébe. Ott porosodtak a füstölt bőrös képeim. Elkezdtem dolgozni azon, hogyan lehetne ezeket megvédeni. Így fedeztem fel magamnak a plexit. Elkezdtem „plexiben” gondolkodni. Olyan dolgokat készítettem, amivel el is tudtam tartani magamat. Poliészterből karkötőket gyártottam, és különböző iparművészeti tárgyakat. Ezeket megvették. Később a plexi révén, 1971-ben, már egy önköltséges kiállítást rendeztem. Ekkor készítettem először plexitömb-plasztikákat. Mindezzel együtt, az aczéli kultúrpolitika szerint, én a túrt kategóriába tartozó művész voltam.

– *A kortárs művészek elfogadtak?*

– Az talán elismerés, hogy a korszak egyik szimbolikus jelentőséggel bíró művét – *A trónörökös párt meggyilkolták* (1970) című plexi-öntvényt – a Magyar Nemzeti Galéria 1980-ban 80 ezer forintért megvette.

– *Mikortól ismerték el a művészetedet?*

– 1976-tól már lehetett az opartot bemutatni – például Vasarelyt –, mert rájöttek, hogy ez nem árt a szocializmusnak. A pop artot, meg minden mást, nem engedték, mert annak politikai mondanivalója volt. Mi, a műveinkkel azt céloztuk meg, hogyan lehetne a hatalmat bosszantani. Például a *Zöld tömb (Rózsabogár zugehörrel)* és a *6.80-as borotválkozó tükör*-sorozat darabjai készültek 1969-ben. Ez utóbbi sorozat az 1968-as eseményekre is utal, ezt a politikai tartalmat még nyilvánvalóbbá teszi a sorozat IV. és V. darabjának alcíme: *Csehszlovák gombostűkkel*.

– *Polgárpukkasztás?*

– Igen. Amerikában a pop art erre alkalmas volt. Akkor jött elő Amerikában, amikor a vietnámi háború ellen tiltakoztak. Nálunk és a Kelet-Európai országokban mindig valami provokatívát is becsempészünk a pop artba, hogy a hatalmat fricskázzuk. Nemcsak művészeti, hanem társadalmi jelenség is volt a pop art. Az egyik barátom készített egy olyan falat, amit *Negyvennyolcas falnak* nevezett el. Ezen a falon belövések voltak. Azt nem lehetett tudni, hogy 1956-os vagy 1848-as belövések látszottak a falon.

– *Igen, ez asszociáció kérdése. Az 1956-os forradalom ötvenedik évfordulójára egy új sorozatot is készítettél. A 2006-os Sebek című műegyüttes (Budapest 1956. november; Becsapódó őszi lövedékek I-V.; Célzott lövés 1956) a pusztulásról, pusztításról szól. A szürkés és barnás képfelzárkózású lövésnyomszerű bemélyedések és lyukak fokozzák a drámai hatást.*

– Ezeknek a műveknek az elkészítésénél az 1956-os forradalom során átélt élményeim is inspiráltak.

– *A rendszerváltás hogyan ért?*

– Sehoggy. Nincs rendszerváltás.

– *A munkásságodat elismerték, amit a kitüntetések is bizonyítanak: 1980: Munkácsy-díj; 1988: Erdemes Művész; 2000 és 2002: Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma díja; 2007: Kossuth-díj.*

– A Kossuth-díjat 2007-ben vettem át Gyurcsány Ferenc-től a Parlamentben, de ezt a kitüntetést ma már nem a hivatal, hanem a művészek adják. Ezért vettem át.

– *Ezekkel a magas kitüntetésekkel elismerték a munkádát?*

– Azt gondolom, hogy igen. Most már két helyen születtem, mint Petőfi Sándor.

– *Ezt nem értem.*

– Szombathelyen jártam iskolába, ott éltünk. Kiderült, hogy egész Vas megyében nincs Kossuth-díjas képzőművész, Zalában születtem, de ott sincs Kossuth-díjas. Így általam már mindkét megyének van Kossuth-díjas képzőművésze. Szombathelyen és Zalaegerszegen is tervezünk életmű kiállítást. (A zalaegerszegi biztosan meglesz, 2010 őszén.)

A beszélgetést abba kellett hagyni, mert Paizs László beszéd közben is többször megállt, hogy ne erőltesse túl magát. Két infarktuson esett át, de még mindig alkot. Nevetve mondja: Hetvenöt éves korban nem akarok én még összegezni.

Búcsúzóul a 2009-ben megjelent PAIZS LÁSZLÓ című hatalmas, nagyméretű, fantasztikusan szép, dedikált kötetével ajándékoz meg. A kötet hátsó borítóján az áll: „A plexi tömb átláthatósága »tudatos« kövületek létrehozását teszi lehetővé. Benne megáll a »zuhanó« tárgy és mozdulatlaná válik a füst.

A színezett, vagy az anyagba színezett különböző

minőségű poliészterek kölcsönhatása mással el nem érhető, izgalmas felületet, faktúrát eredményez. Ezeknek az »új« anyagoknak szépsége, tulajdonsága inspirál műveim létrehozásakor.”

Az interjú elkészítése után, szeptember második felében, a kéziratot – a megbeszélés szerint – és az ez évben megjelent könyvem egy dedikált példányát letettem

az AULICH ART Galéria portáján, hogy onnan majd elviszi Paizs László. Eltelt egy hét és nem jelzett vissza. Felhívtam telefonon. Közölte, hogy még nem volt ideje elmenni a galériába, de másnap megteszi és utána hív. Nem keresett. Egy hét után többször is telefonáltam, de nem vette fel a mobilt. Végül Paizs Lászlóné szólalt meg: Sajnos, a férjem október 1-jén, hirtelen elhunyt. (Előző nap beszéltem vele.)

Nyugodj békében, Paizs László!

Wehner Tibor

A FÖLD AHOL ÉLTÜNK

Paizs László festőművész kiállítása a budapesti Aulich Art Galériában

Egy hangsúlyozottan és szükségszerűen szűkre szabott, rövidre fogott bevezető keretei között csupán a kiindulási pontot megjelölő szempontok számbavételére van lehetőség – de így legalább kizárhatók a feleslegesnek tűnő részletek és a mellékes tényezők. Paizs László festő- grafikus és szobrászművész a korábbi alkotóperiódusaihoz szervesen és logikusan kapcsolódó, lenyűgöző hatással, magával ragadó festészeti-grafikai-plasztikai atmoszférát teremtő új művei kapcsán három vizsgálati aspektus, megközelítési lehetőség nyílik meg: a monumentalitás kérdése, a festészeti-grafikai valamint a plasztikai kifejezés és anyagkezelés közötti állandó hezitálás dilemmája, valamint a rombolás, a roncsolás mint műépítési módszer problémáikája. És ez a három esztétikai fókusz integrálja a most futólag sem elemezhető alszempontokat: az anyaghasználat és az anyag-megmunkálási eljárások megújításának az életművet végigkísérő, nem lanyhuló aspirációit, a figuratívítás és az elvonatkoztatás egymás melletti, párhuzamos megjelenését, termékeny ütköztetését illetve szintézisét, az ikonográfiai toposzok lappangó, újra meg újra felbukkanó jelenlétét, és a mindent átható vagy árnyaló káosz, mint valami fenséges rendteremtő erő megragadását és érvényesítését.

A monumentalitás természetesen nem, vagy nem csupán a hatalmas képméretekből eredeztethető: a kisebb műveket is jellemző képépítő módszer, a motívumhasználat, a kompozíciókat éltető kifejezés ereje is jelzi a Paizs-kép totalitásra és uralkodásra törő hangsúlyait. Miként a nagy kép – a korai murális munkáktól napjainkig – végigkíséri a Paizs-munkásság eddig lepergett éveit és évtizedeit, a térbe helyezett és szervezett szobrászati alkotások jelenléte is

folyamatosan minősíthető az életműben. E művész akkor is plasztikai szemlélettel alakítja műveit, amikor nem a plexi áttetszősége révén is illuzionisztikussá avatott plasztikai tárgyat, hanem ikonikus képet alakít: úgy kutatja, úgy bontja fel, úgy tárja a szemlélő elé a képsík alatti rétegeket, hogy közben plasztikus dombormű-rétegzettséget hoz létre. Ez a létrehozás azonban nem csak ezért ítéhető nagy fenntartásokkal képépítésnek: a Paizs-mű a heves indulatokkal is éltetett rombolás, vagy a jól megfontolt, higgadt roncsolás beavatkozásai révén nyeri el végső formáját, a pusztulás, a romlás, az enyészet tündöklő és fájdalmas szépségeinek, a teljesség fenséges töredékké válásának felmutatásával. Már messze túlléptünk a „minden Egész eltörött” XX. századi lírai, visszapillantva már könnyed futamnak ítéhető epizódján: most már masszív, eltakaríthatatlan roncs-objektumok szegélyezik, szellemi romhalmazok kísérik utunkat. Paizs László eme különös teljességgé érlelt maradvány-világából száműzöttek a színek: csak a fehérek, a pizkosszürkék, a feketék teremtenek drámai komorságú festői közegeket az arany dekadens felgyűlésének és az ezüst megtört fényű csillogásának.

A Paizs László művein feltáruló kráterek, a felületeket áttörő lyukak, az illuzionisztikus tereket megnyitó mélységek ebben a misztikus sugárzásban tágulnak a festői síkok és a szobrászi terek szédítő fekete lyukaivá. A nagy semmi felé sodródva még visszanézhetünk, és akkor a maga teljességében tárul fel az ijesztő látvány: a Föld, ahol éltünk.

(Elhangzott 2009. augusztus 31-én, a kiállítás megnyitóján)